

הלשון הזה כוללת את כל הקרקעות הנעבדים, (13) ולכן מכר לו אפילו בי בוסתני ופרדיסי. לבר מבתי ועבדי. חוץ מבתים ועבדים, שהם לא כלולים בלשון זיהרא, מפני שאינם קרקע הנעבד.

ואי אמר ליה "נכסי", אפילו בתי ועבדי. ב-אז מפני שלשון נכסים כולל גם אותם. (14)

ואם מצר לו, כתב בשטר המכירה המצרים היינו גבולי השדה, מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר, כגון שכתב בצד מערב מיצר ארוך, היינו ששדה של שמעון הוא המיצר המערבי, ושדהו של שמעון ארוך מאה אמה, ואילו בצד מזרח כתב לו מיצר קצר, כגון שדהו של לוי, שהוא ארוך רק ג' אמה (15) —

אמר רב: לא קנה אלא כנגד הקצר. קנה רק חצי השדה באורך ג' אמה, שהוא בין המיצר שבמזרח לבין המיצר שבמערב, אבל את

הואי ליה תרתי ארעתא דהוה מתקרין "דבי חייא", היו לו למוכר שתי קרקעות שנקראות "דבי חייא", היינו שקנאם מרבי חייא [או מאיזה איש ששמו חייא]. (12)

אמר רב אשי: חדא אמר ליה, תרתי לא אמר ליה. לשון "ארעא" משמע רק קרקע אחת, ואם כן, לא מכר לו אלא קרקע אחת משתי הקרקעות דבי חייא, ויכול ליתן לו איזה שירצה, לפי שיד המוכר על העליונה, כיון שהוא המוחזק.

ואי אמר ליה "ארעתא" סתמא, הרי מיעוט "ארעתא", שתים. ומכר לו שתי קרקעות.

ואי אמר ליה "כל ארעתא", הרי כל ארעתא דאית ליה מכר לו, לבר מבוסתני, חוץ מגנות ופרדיסי, כרמים. מפני שגנות וכרמים אינם נכללים בלשון "ארעתא".

ואי אמר ליה: כל זיהרא אני מוכר לך, הרי

12. כן משמע מרבינו גרשם.

13. מאירי.

14. דעת הרשב"ם שאם אמר נכסי כולל בתים ועבדים אבל לא מטלטלין, ואם אמר כל נכסי כולל גם מטלטלין. והרמב"ם גורס לעיל במקום זיהרא נכסי, וסובר שנכסי לבד כולל גם גנות וכרמים אבל לא בתים ועבדים, וכל נכסי כולל בתים ועבדים וגם מטלטלין.

ותוס' והרא"ש סוברים שאין לחלק בין נכסי לבין כל נכסי, אלא יש חילוק בין נכסי לבין נכסאי או נכסיי, שנכסאי או נכסיי משמע אף מטלטלין, ונכסי לא משמע מטלטלין. עוד כתבו לחלק בין מכר למתנה, שהסוגיא שלנו מדובר במכר, ובמתנה נכלל גם מטלטלין.

והקשה המאירי, למה בנכסי אומרים שמכר כל שדותיו, ואין אומרים שמכר רק שתיים כמו בארעתא. ותיירץ שבארעתא שייך לומר ארעתא אחד או שתיים או יותר, לכך כשאמר ארעתא בסתם מתפרש שכוונתו לשתיים, אבל בנכסי לא שייך לומר נכסי אחד או שתיים, שהוא לשון כללי ולא לשון פרטי, לכך אינו מתפרש שכוונתו לשתיים, אלא כולל הכל. אולם הריטב"א חולק על זה וסובר שאם אמר נכסי אין נותן לו אלא שני דברים שנקראים נכסי. עיין שם.

15. כתב הרשב"ם, שמדובר כשכתב לו גם מיצר צפוני ודרומי, ולא אומרים שזה מוכיח שמכר לו כל השדה, שאם לא כן למה כתב לו מיצר רביעי שהוא רחוק, שאומרים מצרים הרחוב לו. כן כתבו התוס'. אולם כתבו בשם ר"י שחולק על

החצי השני, שאינו אלא כנגד המיצר שבמערב לא קנה כלל. [עייין איור 4 מ"פירוש חיי"] כי אנו מפרשים דבריו שלא נתכוין למכור אלא כנגד הקצר, ומה שהזכיר בצד מערב מיצר ארוך, זה משום שהיה צריך להזכיר שדה שמעון במיצר מערבי, ושדה שמעון ארוך ק' אמה, ולא יכול לסמן עד היכן מגיע המיצר בשדה שמעון, לכן הרחיב המיצר, וכתב בסתם ששדהו של שמעון הוא המיצר המערבי.

איור 5

שתיק רב. לא ענה להם דבר. (16)

ומודה רב, קודם ששתק, היבא דאיכא מצר ראובן ושמעון מחד גיסא, כגון שיש בצד מערב שדה ראובן ושדה שמעון, ומצר לוי ויהודה מחד גיסא, שבצד מזרח יש שדה לוי ושדה יהודה, שדה לוי הוא כנגד שדה ראובן, ושדה יהודה כנגד שדה שמעון, וכתב לו במיצר מערבי שדה ראובן ושדה שמעון, ובמיצר מזרחי כתב לו רק שדה של לוי [או רק שדה של יהודה], מודה רב שקנה כנגד "ראש תור" ולא רק כנגד הקצר. [עייין איור 6 מ"פירוש חיי"]

איור 4

אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב: ויקנה כנגד "ראש תור". הלא אפשר לומר, כי מה שהזכיר כאן מיצר ארוך וכאן מיצר קצר, בדוקא כתב כן, ולא הרחיב המיצר, אלא נתכוין שיקנה חצי השדה שכנגד מיצר הקצר, ובחצי השני, שכנגד מיצר הארוך בלבד, יקנה חצי מזה באלכסון, היינו שעושים קו מקצה המיצר הארוך אל המיצר הקצר באלכסון, וכל השטח שהוא בתוך הקו הזה, קנה, ומה שחוץ לקו הזה, לא קנה. [עייין איור 5 מ"פירוש חיי"]

איור 6

16. שיטת הרשב"ם ותוס' שמה ששתק היינו שהודה. אולם הרמב"ם פסק כרב. וכן כתב הרמב"ן בדעת הרי"ף, שמה ששתיק רב אינו

הרשב"ם. וכן הוא דעת הרמ"ה שלא כתב לו אלא שלשה מצרים ולא מיצר רביעי, שאם לא כן אומרים שמכר לו כל השדה כנגד הארוך.

כי מדהוה ליה למכתב ליה דראובן כנגד לוי, שאם היה רוצה להקנות רק כנגד הקצר, למה כתב בצד מערב שדה ראובן ושמעון, שיכתוב רק ראובן במערב, שהוא כנגד לוי שבצד מזרח. או ודשמעון כנגד יהודה, אם כתב בצד מזרח שדה יהודה, שיכתוב בצד מערב רק שדה שמעון, שהוא כנגד יהודה.⁽¹⁷⁾ ולא כתב ליה כך, אלא כתב בצד מערב שדה ראובן ושדה שמעון, שמע מינה, שכנגד ראש תור הוא דאמר ליה. מוכח מזה, שנתכוין להקנות לו חצי באלכסון, שבצד מערב הקנה לו כנגד שדה ראובן ושמעון, ובצד מזרח רק כנגד שדה לוי או לשל יהודה. ועל כרחק שעושים קו באלכסון.

מצר ראובן מזרח ומערב, ומצר שמעון צפון ודרום, היינו שיש לראובן שתי שדות, מצד מזרח של השדה הזאת ומצד מערב, ולשמעון יש גם שתי שדות, מצד צפון ומצד דרום, צריך למכתב ליה "מצר ראובן, רוחין תריין", ו"מצר שמעון רוחין תריין". שלא יכתוב לו בסתם שדה זו שאני מוכר לך הרי היא בתוך שדות ראובן ושמעון, שאם יכתוב כן אפשר יהיה לפרש שמחלקים את השדה לשתיים באלכסון [עיינין איור 7 מ"פירוש חי"], ונמצא כל חצי שדה עומדת בין ראובן מצד זה ושמעון מצד זה. היינו שראובן עומד בצד מזרח של החצי שדה, ושמעון מצד דרום, ואילו בחצי השני ראובן הוא בצד מערב, ושמעון הוא מצד צפון. לכן צריך לכתוב ששדה זו עומדת בין שתי שדות של ראובן ובין שתי שדות של שמעון, שאז ברור שמוכר לו כל השדה. וכל שכן אם

יכתוב בפירוש מיצר ראובן מזרח מערב, ומיצר שמעון צפון ודרום, שבודאי מוכח שמוכר כל השדה.

איור 7

איבעיא להו: סיים לו את הקרנות, שהיו שדות הרבה של בני אדם מקיפין את שדהו, ולא כתב לו אלא ד' שדות של ארבעה קרנות השדה, היינו זויות השדה, ולא כתב שאר מצרים של ארכה ורחבה, מהו?

האם נאמר שאין דרך למכור קרנות השדה בלבד, ובהכרח מכר לו את כל השדה שבתוך המיצר של הקרנות האלו. או נאמר שלא נתכוין למכור לו אלא שורה אחת באלכסון מקרן לקרן שתי וערב. [עיינין איור 8 מ"פירוש חי"].

איור 8

17. כתב הב"ח בהגהותיו שגירסא שלנו מורכבת משתי גירסאות, שגירסת רשב"ם זהו "דראובן

משום שהודה. אלא שכתב שמצא בספר מוגה שהרי"ף חזר בו ופסק כרב כהנא ורב אסי.